

על כח החיים והיצירה ועל היצר הטוב והרע – המשק

(1) גמרא יומא דף ס"ט ע"ב + תרגום

אמרו הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי איצרא דעבירה. בעו רחמי ואמסר בידייהו. אמר להו חזו דאי קטליתו ליה לההוא כליא עלמא. חבשוהו תלתא יומי ובעו ביעתא בת יומא בכל ארץ ישראל ולא אשתכת. אמרי היכי נעביד? נקטליה כליא עלמא... כחלינהו לעיניה ושבקוהו ואהני דלא מיגרי ביה לאיניש בקריבתה.

תרגום: אמרו הואיל וזו שעת רצון נבקש רחמים שנוכל לכלות גם את יצר העריות. בקשו רחמים ונמסר היצר בידם. אמר להם הנביא: ראו שאם תהרגו אותו יתכלה העולם. אסרו אותו 3 ימים ובאותם ימים לא מצאו אף לא ביצה אחת בת יומה... אמרו מה נעשה? אם נהרוג אותו יתכלה העולם... לבסוף ניקרו את עיניו ועזבו אותו ודבר זה הועיל לכך שאדם אינו מתגרה מקרובותיו.

(2) תלמוד בבלי שבת דף קנו ע"א

האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא. אמר רבי אשי: אי אומנא, אי גנבא, אי טבחא, אי מוהללא.

(3) מוסר אביך ג', ג'

...שורש אהבת החיים הטובים הוא שורש השלימות והפתח לו, ועל כן הוא מושרש מאד בכל נפש ועל יסודו בנוי הבניין של הנהגת הנפשות את עצמן.

אמנם איך יהיה ציורו של המעולה וחשוב בחיים שאליו תערוג הנפש?...

החכם (הנלבב) כשהוא מבחין שאין טובה גמורה עם השלוח וההשקט וריבוי השפע במנוחה שלימה, הולך הוא להשיג חיים כאלה ולא ימצאם כ"א עם העבודה השלימה עם תיקון כל המידות כולן בתכלית הטוב והקדושה, והסכל מקבל את ציור המעלה וכוסף לה כמו שהוא מצטייר בלבבו בציור רעש והרגשה דחופה ובולטת הרבה בחושיות גסה, ולא ימצא אותה כ"א בהתגלות לבו בהשבעת הכוח הדמיוני וזנות הלב, ורוב כוסף למרחבי ארמונות וממשלה רחבה על כל זולתו. אמנם הנאת אכילה ושתייה ויתר תענוגי החושים הם רק מורגשים לשעתם ברעש והרגש גס, שלזה תתאוה הנפש הפחותה, אבל 'בטן רשעים תחסר' (משלי י"ג, כ"ה), כי אינו יכול למלאות נפשו תמיד עמהם, על כן ביותר יתגבר בו החפץ אל הרגשות הרוח שהן מתמידות יותר, ומהן הרגשת השכרות שמרגיש העדר המנוחה ועסקי המחשבה בבלבול הדמיון בפועל רעש, וזה יחשב אל הסכל עניין חיים חזקים.

אבל יותר מתמיד מזה הסוג הוא הגאווה שמרגיש את עצמו ושמח שמחה גסה בכל מה שיוכל ליחס לעצמו מעלה והצלחה, וטבע אהבת עצמו מושכתו להתמיד בזה התענוג הנבזה, שהוא תענוג חומרי ודמיוני בנוי על שקר ותהו, וכשמרגיש הנעימות הגסה הוא מתאמץ להגבירה במה שיתמיד לצייר לעצמו הרבה גדולות ונפלאות ומעלות והצלחות, שאין בו אפילו שמץ מהם ומה שיש בו הוא מגדיל אלפי מונים... ורוחו מתרגלת להיות גסה עליו, וכל עילוי וכבוד שיעבור על דמיונו הכל מיחסם לעצמו כדי להתענג עליהם בעונג דמיונו הכוזב.

(4) שיחות הרצי"ה בעריכת הרב אבינר שם עמ' 98.

יצר לב האדם רע מנעוריו – ואין זו סתירה למה שכתוב "אשר עשה האלוהים את האדם ישר". האדם מצד עצמו שייך לאריסטוקרטיה עליונה – "ויברא אלוהים את האדם בצלמו בצלם אלוהים ברא אותו", לעילא לעילא.

האדם ביסודו מצד יצירתו האלוהית, הוא ישר, הוא בצלם אלוהים. בנקודתו היסודית ההוויתית והחיונית הוא ישר. האדם מצד עצמו באופן אבסולוטי ואבסטרקטי הוא ישר.

אולם אדם זה ניתן בעולם, באטמוספירה של העולם. מתוך כך הוא נמצא בערבוביה ותסבוכת של נשמה וגוף. הזיווג הזה של נשמה וגוף של קודש וחול, הוא מסובך מאוד. הפגישה הזאת בין האמיתיות האצילית האידיאלית של האדם מצד עצמו מצד יצירתו האלוהית ובין העולם היא לגמרי לא פשוטה וגורמת לערבוביה גדולה לקושי נורא ואיום".

(5) תלמוד בבלי יומא דף עה ע"א

'דאגה בלב איש ישיחנה' (משלי י"ב, כ"ה) ר' אמי ור' אסי, חד אמר ישיחנה מדעתו, וחד אמר ישיחנה לאחרים.